

גליון 117 הלכות והליכות בענין "שנים מקרא ואחד תרגום"

הטעם שתקנו לקרות שני פעמים ולתרגם פעם אחת

שנים מקרא להודיע חשיבותו ואחד תרגום כדי להודיע את הפירוש (ראב"ה סימן כב).

טעם אחר: שנים מקרא כנגד שנים הקוראים בתורה בבית הכנסת הש"ץ [הבעל] קורא והעולה לתורה ואחד תרגום כנגד המתרגם (כנסת הגדולה רפה אות א). ותיקן משה רבינו ביחיד מעין תקנת קריאת התורה בציבור (ערוה"ש רפה).

טעם אחר: לפי שהתורה ניתנה ג' פעמים (כמבואר בסוטה לז, ב) ב' פעמים מקרא כנגד התורה שניתנה בהר סיני ובאהל מועד, ופעם אחת תרגום כנגד מה שניתן בערבות מואב ונתפרשה באר היטב מטה משה תסד בפמ"ג משב"ז רפה ב, משנ"ב שם ס"ק ה).

טעם אחר: שנים מקרא כדי שיהא שגור בפיו לשון הקודש, ואחד תרגום כדי שיבינו אותו (הר"י מלוניל).

טעם אחר: שנים מקרא כנגד לוחות הברית שהיו נקראים משני עברי הלוחות (שמות לב טו רש"י שם) והיה זה מעשה ניסים ובנס זה נרמז לקרוא ב' פעמים שעל ידי כך מורה שילמד לשמה [לפי שהחזרה היא העיקר והיא נקראת לימוד לשמה (מדרש שמואל אבות פ"ג מ"ח)] והוסיפו תרגום פעם אחת כדי שעמי הארצות יבינו (רוח חיים לר"ח פלאג'י רפה ב).

טעם אחר: על פי המדרש (ילקוט שמעוני שמות רמז רנח) לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן ובמן נאמר (שם טז כב) "והיה ביום השישי לקטו לחם משנה שני העומר לאחד" וכתב בעל הטורים שכל מעשה שבת היה כפול שני כבשים, שתי ככרות, שתי נרות זכור ושמור לכן תקנו שנים מקרא (רוח חיים שם). ותרגום לעמי הארצות.

טעם אחר: מכיון שהלוחות ניתנו פעמיים ואמרינן במנחות (ק, א) שהלוחות ושברי לוחות ניתנו בארון למדנו מכך שצריך לומר פעמים, ועוד יש רמז בדבר למה (שבת פח, א) שזכו ישראל בשעת מתן תורה לב' כתרים (רוח חיים שם).

טעם אחר: על פי מה שדרשו חז"ל (שבת שם) "ברוך רחמנא דיהב אוריתן תליתאי לעם תליתאי על ידי תליתאי ביום תליתאי בירחא תליתאי" ומכיון שבמתן תורה הכל היה משולש לכך תקנו ללמוד את התורה בכל שבוע ג' פעמים שנים מקרא ואחד תרגום (רוח חיים שם).

"המשלים פרשיותיו עם הציבור מאריכים לו ימיו ושנותיו (ברכות ת, ב), ואל יקרא אדם לקבל פרס אריכות ימים אלא יקרא לשם מי שאמר ואריכות ימים ממילא באה" (א"י רפה ג).

אע"פ שאדם שומע כל התורה כולה כל שבת בציבור חייב לקרות לעצמו בכל שבוע פרשה אותו השבוע שנים מקרא ואחד תרגום ואפילו עטרות ודיבון שאין בהם תרגום צריך לקרוא ג' פעמים (ברכות ת, א, שו"ע רפה א).

בסגולותיו: אלו דברים העומדים ברומו של עולם וכל הנזהר בהם מובטח לו שהוא בן עולם הבא ישנם שם כ"ד דברים ואחד מהם ליזהר מאוד בקריאת שמות (אור לצדיקים ח"ב עמוד התורה פ' יז).

דורשי רשומות: אסמכהו על הפסוק (שמות א א) "ואלה שמות בני ישראל" ר"ת ואדם אשר לומד הסדר שנים מקרא ואחד תרגום, בקול נעים ישיר, יחיה שנים רבות ארוכים לעולם (בעל הטורים שמות א א ד"ה ואלה, עיין כף החיים פלאג'י כז מדוע נרמז בפסוק זה).

יש שדרשו בשונה: "ואלה שמות בני ישראל" וחייב אדם לקרוא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, וזה חייבים כל בני ישראל (לבוש רפה א, פמ"ג משב"ז רפה א).

עוד דרשו (ויקרא יט לב) מפני שיבה תקום והדרת ר"ת שמותיהם להורות שהזהיר בשמות יזכה לעטרת שיבה (מטה יהודה רפה ט).

הטעם בחיוב קריאת שמות

כדי שכל אחד מישראל יקרא לעצמו כל התורה מראשה ועד סופה בכל שנה כמו שעושים הציבור (שו"ת תרומת הדשן סימן כג).

טעם אחר: כדי שיהא רגיל במה שהציבור קוראים בבית הכנסת (רבינו חננאל הובא בתרומת הדשן שם).

טעם אחר: ערוך השולחן (רכה ב) הביא את טעמו של הלבוש (שם א) שכתב כדי שיהא בקי וכתב ואין זה מספיק כמובן והוסיף ונראה שהחויב בתורה הוי שמיעה ולימוד, כמו שאנו אומרים בברכת "אהבה רבה" "לשמוע ללמוד", והנה השמיעה היא בשבת בקריאת התורה מס"ת כשר, ולכן ילמוד מקודם בחומש ויעלה בקודש לשמוע מס"ת (ערוה"ש רפה ב).

מתי נתקנה תקנה זו

יש אומרים: שמשנה רבינו תיקנה וז"ל הערוך השולחן (רפה א) דבודאי בשעה שתיקן משה רבינו לקרוא בתורה תיקן גם כן תקנה שכל אחד יקרא שנים מקרא ואחד תרגום. **ויש אומרים:** שהיא מתקנת עזרא.

מצווה או חיוב

יש אומרים שקריאת שמו"ת זה חיוב: שיטת הרמב"ם ועוד "**שהייב** לקרות לעצמו בכל שבוע ושבוע סדר אותה שבת של שמו"ת" (רמב"ם פרק י"ג מהלכות תפילה הלכה כה, רבינו יונה סוף ספר היראה ספר חסידים שא). וכן פסק בשו"ע (רפה א) "**שהייב** לקיים מצוות שמו"ת בכל שבוע".

וידוע מהגר"א שכל מקום שכתוב בלשון חיוב צריך לטרוח ולהתאמץ בכל יכולתו לקיימו עד שיגיע למצב של פיקוח נפש (עיין שו"ת תשובות והנהגות ח"ו סימן עח).

ויש אומרים: שמצווה להשלים (ספר מנורת המאור נר שלישי קל, שבלי הלקט מב) וכן משמע בטור (רפה א) שכתב וצריך ליזהר להשלים הפרשה.

תחילת זמן אמירת שמו"ת

יש אומרים: מיום ראשון ואילך חשוב עם הציבור (תוס' ברכות ח, ב ד"ה ישלים, טוש"ע רפה ג), וביאר המשנ"ב (שם ס"ק ז) כיון שמתחילים לקרוא פרשת שבוע הבא במנחה בשבת.

ויש אומרים: שלא דווקא מיום ראשון אלא ממנחה של שבת (מרדכי פ"ק דברכות, הגהות מימוני פרק יג תפלה אות ש, משנ"ב שם ס"ק ז).

לחלק את הפרשה לימי השיבוע

יש הנוהגים: לחלק את הפרשה לפי ימות השיבוע יום ראשון עליה כהן, שני לוי, וכן על הדרך (רבינו יונה ברכות ח, ב, ערוה"ש רפה י כתב שמצווה מן המובחר לעשות כן, משנ"ב רפה ס"ק ח בשם ספר מטה יהודה שזה ג"כ מצווה מן המובחר). וכן היה מנהגו של הגר"א (מעשה רב ס, וכן מובא בצוואת הגר"ש איגר בספר אשר יצוה אות טז, וכן היה מנהגו של החז"א הובא בספר זכור לדוד ח"ב עמוד שכא).

ומצווה מן המובחר לקרוא הפרשה בערב שבת (מג"א רפה ו בשם כמה אחרונים, משנ"ב רפה ס"ק יג).

המודקקים מתחילים בערב שבת וגומרים אותה בשבת (בי"י רפה ד, ומובא במגיד מירשים במשלי כג י שכך אמר המגיד לב"י ביאו"ל שם ד"ה קודם שיאכל).

מנהג חסידים ואנשי מעשה לקרוא ביום שישי בבוקר תיכף לאחר תפילת שחרית (כה"ח רפה כד, סדר היום סדר ערב שבת), בטלית ותפילין (סידור יעב"ץ שנהג אביו להתעטף בטלית ולהניח תפילין ולקרות מתוך ס"ת, ובפתח הדביר הביא שכך נהג האר"י). **ויש הנוהגים:** לאומרו בתפילין של ר"ת (פתח הדביר שם).

יש הנוהגים: לקרוא שמו"ת ביום שישי אחר חצות (של"ה מסכת שבת הביאו המג"א רפה ה, שערי תשובה רפה כתב עיין בבאר היטב שכתב כן).

יש הנוהגים: להשלים קודם כניסה לבית הכנסת שחרית בשבת (דרכי משה להרמ"א רפה ב בשם האור זרוע הלכות שבת מב).

סוף זמן של קריאת שמו"ת

יש אומרים: שמצוה מן המובחר לגמרו קודם שיאכל בשבת (עיין תוס' ברכות ח, ב ד"ה ישלים). וכן כתב בשו"ע (רפה ד) קודם שיאכל וביאר

שו"ע הרב (ה) הכוונה קודם סעודת שחרית וכתב בא"א (בוטשאטש רפה ד) שאין שום מידת חסידות להחמיר לגמור שמו"ת קודם סעודת ליל שבת.

מקור להלכה מהמדרש שצווה רבי לבניו שלא יאכלו לחם בשבת עד שיגמרו כל הפרשה (משנ"ב רפה ס"ק ט).

יש אומרים: שלכתחילה יש לגמור שמו"ת קודם הליכתו לבית הכנסת בבוקר (משנ"ב רפה ס"ק ט).

ויש אומרים: שלכתחילה אפשר להשלים עד סעודה שלישית דשבת (משמיה דחזו"א עיין אורחות רבינו ח"ג עמוד רלד, מעשה איש ח"ה).

ויש אומרים: שזמן השלמה עד שמיני עצרת (שו"ע רפה ד) וכתב הרמ"א דהיינו שאז משלימים עם הציבור.

ויש אומרים: שלכתחילה ראוי להשלים קודם תפלת שחרית של שמחת תורה, **והטעם:** משום שאחר התפילה כיון שהציבור התחילו לקרוא בראשית עבר זמנם של פרשיות שעברו (קצות השולחן סימן עב ט).

ואם לא השלים קודם אמילה: ישלים אחר אכילת הסעודה עד המנחה, **ויש אומרים:** עד רביעי בשבת כדין הבדלה (משנ"ב רפה ס"ק יא), **ויש אומרים:** עד שמיני עצרת – שמחת תורה (שו"ע רפה ד).

אמירת פסוקים לפי קריאת שמו"ת

יש הנוהגים: לפני אמירת שמו"ת לומר את הפסוק (דברים ד ד) "ואתם הדבקים בה' אלוהיכם חיים כולכם היום" (נכ"י, שלחן הקריאה יא א).

והטעם: לפי שהקורא שני מקרא ואחד תרגום פונה בכל מחשבתו אל התורה, ואין לו שום מחשבה אחרת, כי צריך לדקדק בטעמיה ובנקודותיה, ואז הוא דבוק בתורה ועל ידי זה הוא דבוק באלוקים חיים (ספר מטעמים קריאה בס"ת א, שפתי חכמים ברכות ח, ב).

טעם אחר: לפי שעל ידי קריאה זו זוכה לאריכות ימים (ספר בית יוסף על מסכת ברכות).

צורת הקריאה שתים מקרא ואחד תרגום

יש אומרים: שיש לקרוא כל פרשה ב' פעמים ואחר כך תרגום (מג"א רפא א בשם השל"ה מסכת שבת פרק נר מצווה ד"ה אמנם קיבלתי, ערה"ש שם ד). **והטעם:** על פי סוד.

יש אומרים: שיקרא כל פסוק ב' פעמים ואחר כך לומר את התרגום שלו (לחם חמודות פ"ק דברכות אות מא, וכן כתב בהגה יש נוהלין אות לט בשם האר"י, שו"ע רפה ג, משנ"ב שם ס"ק ב).

ראייה לדבר מפשוטו של "שנים מקרא ואחד תרגום" משמע פעמים מקרא ואח"כ תרגום (ערוה"ש רפה ו).

והטעם: לפי שכך היו עושים בזמן שהיו מתרגמים בקריאת התורה בציבור שהיו מתרגמים כל פסוק בפני עצמו (שו"ע הרב שם).

ויש אומרים: שיקרא כל פרשה ב' פעמים ותרגום שלה [פרשה הכוונה פרשה פתוחה או סתומה ולא עליה כהן לוי] (במשנ"ב רפה ס"ק ב מביא י"א וכך נהג הגר"א מעשה רב נט).

סמך לדבר: כי בזה האופן ניתנה תורה למשה מהקב"ה כדאיתא (בילקוט איוב כח) כל דבר ודבר שהיה הקב"ה אומר למשה היה אומר בלבו ב' פעמים, ואח"כ היה אומר למשה, ואיתא בתורת כהנים שעל כל פרשה אמר הקב"ה למשה ביחד, ובין פרשה לפרשה היה הפסק כדי ליתן רווח למשה להתבונן בכל פרשה ופרשה (ערוה"ש רפה ד).

ולמעשה: סיים המשנ"ב (רפה ב) כעביד כמר עביד וכעביד כמר עביד.

ויש שנהגו: לקרוא מקרא תרגום ומקרא (עורה"ש רפה ג, וכן נהג החזו"א) **והטעם:** לפי שאומרים את התרגום כדי להבין את מה שקרא ולפי זה מסתבר שיאמר התרגום מיד לאחר מקרא ראשון (ארחות רבינו ח"א עמוד קכג).

מנהגם של גדולי ישראל

הגר"א (מעשה רב נט) נהג לקרוא תרגום אחר כל פרשה פתוחה או סתומה או אחר סיום ענין.

החפץ חיים היה נוהג לקרוא כל פסוק פעמים ולאחר מכן את התרגום ופירוש רש"י ורמב"ן (שו"ת שבט הלוי ח"ז סימן לג ששמע עדות נאמנה שכך נהג הח"ח).

החזו"א היה קורא פעם מקרא ואחר כך תרגום ואחר כך מקרא פעם שניה (חוט השני הלכות שבת חלק ד עמוד קטו ב).

לימוד עם רש"י

"ירא שמים ישלים הפרשה בשנים מקרא ואחד תרגום גם עם פירוש רש"י כל הסידרא" (שו"ע רפה ג), **והטעם:** כיון שרש"י מפרש המקרא יותר מתרגום (משנ"ב רפה).

טעם אחר: כיון שיש פרשיות בתורה ובפרט בחומש ויקרא שאי אפשר להבינם על ידי תרגום בלבד (מג"א רפה, סדר היום סדר ערב שבת).

לדקדק בלימוד רש"י

שלומד פירוש רש"י במקום תרגום, **יש אומרים:** שאין צריך ללמוד כל דקדוקי רש"י אלא עיקר החיוב הוא הבנת הפסוקים כפשוטם ודבר שאינו פירוש אין חיוב (ספר סוכת חיים עמוד כג בשם הגר"ח פ שיינברג זצ"ל).

צורת הקריאה

יקרא בכוונה ולא קריאת עראי (בירור הלכה סא בשם רבינו מנוח) בנחת ולא במהירות כפורק עול (אור לצדיקים ס' כח ס"ד ס"ה). בנחת ובזמרה מלה במלה (יוסף אומץ תקנה, סדר היום סדר ערב שבת). בנחת ולהרגיש בספקותיה ולתרץ אותם, מה שלא תוכל לתרץ עיין במפרשים (ספר מגיד מישרים סימן סו).

הבנת הנקרא: וכשקורא שמו"ת, ישים לבו ועיניו להתבונן במה שקורא, הן ממצוות התורה הן במידות הן בדרכי מוסר הן בכל תועלת אשר יוכל להוציא מכל ענין וענין ויקרא כדי ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים (שלה"ה מסכת שבת, יוסף אומץ תקנה).

דקדוק והבנת התרגום

יש אומרים: שבאמירת התרגום יוצאים ידי חובה אף אם אינו מבין לשונו יפה ואינו מדקדק בקריאתו (הגרש"א הליכות שלמה תפילה פרק יב הערה מח).

קריאה שמו"ת מתוך ס"ת

"מי שהוא בקי בטעם ובנקודות בעל פה טוב להדר לקרוא בס"ת גופא" (משנ"ב רפה ס"ק ב בשם הרדב"ז ח"ג סימן תקכט, וכן נהג האר"י הובא בשער הכוונות), **והטעם:** לפי שדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בעל פה ורק התירו משום "עת לעשות לה" וכאן שיכול לומר מתוך הכתב למה יאמר מתוך חומש הנדפס שדינו כאומר בעל פה (הגר"ח"ק דרך שיחה ח"א עמוד ב, שו"ת תשובות והנהגות ח"ד סימן עג).

ס"ת של יחיד או של רבים

יש אומרים: שכל ההידור של קריאה בס"ת דווקא ס"ת של יחיד בביתו אבל ס"ת שבבית הכנסת אין ליחיד לצאת בו ידי שמו"ת דקדושתו חמירא שמיועד לרבים (עיין מחזיק ברכה ב, שו"ת תשובות והנהגות ח"ד סימן עד).

ויש אומרים: שאין להוציא ס"ת בשביל קריאת שמו"ת, אלא א"כ עושה לטובתו של ספר כגון שמגיהו (שו"ת משנה שכיר אר"ח סימן סא).

טעמי הקריאה

יש הנוהגים: לקרוא שנים מקרא עם טעמי המקרא (משנ"ב רפה ס"ק ב בשם הרדב"ז, חיד"א מחזיק ברכה ה), **והטעם:** לפי שהקורא בלא זמרה התורה חוגרת שק (רבינו יונה ספר היראה, שו"ת הב"ח חדשות סימן מב, חיד"א מחזיק ברכה רפה אות ח, יוסף אומץ תרמג). וכתב המשנ"ב (רפה ס"ק יז) שאין קריאת הטעמים מעכבת.

טעמי התרגום

אין צריך לקרוא את התרגום בטעמים, **והטעם:** על פי הקבלה (מקור חיים אות יט הביא בשם האר"י), **ויש הנוהגים:** לקרוא עם טעמים.

לסיים בתורה ולא בתרגום

יש הנוהגים: שפסוק האחרון אומרים של תורה, דהיינו שיקרא תחילה שני פעמים של תורה ואחר כך פסוק של תרגום ושוב יקרא פעם שלישית פסוק של מקרא (באר היטב רפה א, ערוה"ש שם ו, מחצית השקל רפה א), **והטעם:** כדי לסיים בתורה (מג"א רפה א, שו"ע הרב ג).

סיום פרשה או גם באמצע הפרשה

יש אומרים: שגם הנוהגים לקרוא בכל יום מקצת מן הפרשה לאחר שגמר אותו חלק שקורא באותו היום ראוי שלא לסיים בתרגום (שו"ת שרגא מאיר ח"ו סימן קסג אות ח, שש"כ ח"ב פרק מב הערה כזו). **ויש אומרים:** שדין זה נאמר רק בסיום הפרשה כולה ולא באמצע הפרשה (הגריש"א הובא בספר סוכת חיים עמוד י, וכן השיב הגר"ח קניבסקי שליט"א שם).

לקרוא פסוק ראשון בסדרא הבאה

יש הנוהגים: לקרוא פסוק ראשון בסדרא הבאה ולא יקרא פסוק "וידבר" לבד שאין במשמעו כלום (נוהג כצאן יוסף דף לח, מקור חיים קיצור הלכות).

קריאת שמות בשיבה

אע"פ שקריאת התורה בבית הכנסת במעומד וכן השומעים יש מחמירים ועומדים בשעת הקריאה, מכל מקום שנים מקרא ואחד תרגום אפשר לקרוא בשיבה אף לכתחילה (פמ"ג תרת מש"ז א).

קריאת שמות יחד עם הבעל קורא

יש אומרים: שיכול לקרוא עם הבעל קורא את הפרשה בשעת קריאת התורה (שו"ע רפה ה, קמו) ועולה לו לפעם אחת של שנים מקרא ואחד תרגום.

ויש אומרים: שגם לכתחילה יש לעשות כן (משנ"ב רפה ס"ק יד בשם מג"א בשם מטה משה).
ויש אומרים: שלכתחילה אין לקרוא עם הש"ץ אלא יקרא שנים מקרא כדין (עיין משנ"ב רפה ס"ק יד בשם השל"ה, הגריש"א באשרי האיש פרק יא).

הפסק בדיבור

יש שכתבו: "טוב שלא יפסוק כלל בשיחה (מג"א רפה יא) וז"ל המשנ"ב (רפה ס"ק ז). **אם אפשר לו שלא להפסיק** בשמות על שום דבר הוא טוב ויפה מאוד וכן ראיתי המדקדקים עושים וכן ראוי לכל בעל נפש לעשות", ובקיצור השל"ה כתב שיש סוד כמוס בדבר שלא להפסיק באמצע שמות. **טעם אחר:** כדי שתהא קריאתה בקבע ולא בארעי (מג"א רפה יא בשם כנה"ג בשם סדר היום סדר ערב שבת).

בבאר היטב כתב "ואיסור גדול להפסיק בקריאת שמות בדיבור" (רפה א) וכתב הערוה"ש (שם ז) דדבר זה תמוה כיון שלא מברכים על קריאת שמות לא שייך הפסק כמבואר בברכות (תוס' יד, א ד"ה ימים) ולכן אין לזה מקום מדינא.

ועוד אותם הקוראים שמות פרשה פרשה בכל יום הלא הם מפסיקין הרבה (עורה"ש שם).

בשעה"צ (רפה יא) הסביר שנראה שדברי המשנ"ב שאם אפשר לא להפסיק מדובר בין פרשה לפרשה אבל באמצע ענינא מן הדין אסור להפסיק וכמו שאמרו חז"ל (חגיגה יב, ב) הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין אותו גחלי תמים ואפשר שלזה התכוון בבאר היטב שכתב ואיסור גדול להפסיק בקריאת שמות בדיבור.

תרגום או רש"י

אדם שאינו מבין תרגום האם עדיף לקרוא עם פירוש רש"י.
יש אומרים: שעדיף לקרוא עם רש"י כיון שהסיבה לקרוא תרגום בשביל להבין פירוש המילים ועכשיו יש יותר תועלת ברש"י (רא"ש ברכות פרק א סימן ח, ביאור הגר"א רפה ב, עין לבוש רפה ב).

יש אומרים: שיש להעדיף את התרגום וירא שמים יצא ידי כולם ויקרא שניהם (ב"י רפה, שו"ע שם ב).
הטעם: לפי שיש כמה פסוקים שאין עליהם פירוש רש"י ואם כן לא נשאר שם כי אם מקרא לבד והתרגום מפרש כל מילה ומילה (ביאור הלכה רפה ד"ה תרגום).

טעם אחר: לפי שזכה התרגום שניתן בסיני (נדרים לו, ב) "יגר שהדותא" (בראשית לא מז) וכיוצא בזה (משנ"ב רפה ס"ק ו בשם ט"ז שם ב, לבוש

אדם שקורא מקרא עם רש"י בפסוקים שאין פירוש רש"י צריך לקרוא ג' פעמים מקרא (משנ"ב רפה ס"ק ה).

לימוד רש"י בפה

כשלומד רש"י במקום תרגום, **יש אומרים:** שצריך להוציא בשפתיו את לימוד רש"י אבל כשאומר את התרגום אין צריך להוציא את פירוש רש"י בשפתיו (הגריש"א הובא בספר סוכת חיים עמוד כג, הגר"ק חוט שני ח"ד פרק פז ב ס"ק ג).

ויש אומרים: שאין צריך להוציא מפיו, **והטעם:** לפי שלימוד רש"י הוא בגדר לימוד פירוש הפסוק ואינו בגדר קריאה לכן יש לו דין של תלמוד תורה וכשלומדים בהרהור מקיים מצות תלמוד תורה ויצא ידי חובה (שו"ת תשובות והנהגות סימן רד ח"ד סימן עג, שו"ת משנת יוסף ח"ו סימן פרק א אות ו).

שנים מקרא בלילה

יש אומרים: שאין ללמוד מקרא בלילה, ולכן אין לקרוא הפרשה בליל שישי (האר"י הובא בבאר היטב רלח ב, משנ"ב רפה ס"ק ט) וכן בליל שבת (כה"ח פלאגי סימן כז אות ה, מחזיק ברכה גורי אריה).

ראייה לדבר: מהמדרש (תנחומא ס"פ כי תשא אות לו) על הפסוק "ויהי שם ארבעים וארבעים לילה" מנין היה יודע משה אימתי יום ואימתי לילה, אלא כשהקב"ה היה מלמדו תורה שבכתב היה יודע שהוא יום וכשהיה מלמדו משנה ותלמוד היה יודע שהוא לילה (ברכי יוסף רלח ב).

ויש אומרים: שבלייל שישי אין קפידא על קריאת מקרא אבל קריאת תרגום יש קפידא (חיד"א שו"ת יוסף אומץ נד, בירור הלכות רפה עט).

ליל שבת קודש

יש אומרים: שאע"פ שיש הנוהגים שלא לקרוא מקרא בלילה בליל שבת קודש יכול לקרוא שמות ואין בזה קפידא כלל (חיד"א שו"ת יוסף אומץ נד, בירור הלכה רפה אות עט).

חייבים בשמות

"אף תלמיד חכם שחשקה נפשו לשנות אף על פי כן ישלים פרשיותיו עם הציבור (שו"ת הגאונים סימן ז תשובה מרבי מתתיה גאון הובא בספר העיתים קעד, שו"ת הרשב"א ח"א סימן רו).

ומובא שאין היצר הרע יוכל לבוא לתלמיד חכם ולומר לו שחבל לו על הזמן ובזמן שקורא שמות יכול הוא ללמוד גפ"ת משום שעל קריאת שמות יש הבטחת חז"ל שכל מי שקורא שמות מאריכים לו ימיו ושנותיו ולכן אם חושבים שמחסרים זמן אדרבה רק מרויחים זמן בסוף (ספר אורח כהלכה לבעל שבט קהתי).

קטנים

יש אומרים: שקטנים שהגיעו לחינוך יש להרגילם באמירת שמות (הגרש"א הליכות שלמה הלכות תפילה פרק יב הלכה לו, שו"ת שבט הלוי ח"ח סימן מו).
גיל חינוך: מכיון שעיקר המצווה היא לא הקריאה בעלמא אלא ללמוד ולהבין א"כ הזמן לחנכו הוא כשמבין בעצמו למוד הפרשה ולהבינה (תשובות והנהגות ח"א סימן רסא).

ויש אומרים: שאין חיוב לחנך בשמות ומכל מקום טוב לחנכם כדי שיורגלו בדבר (הגר"י פישר בספר מורה הנער עמוד רג והובא שם שכן פסק הגריש"א, הובא גם אשרי איש חלק ב פרק יא סעיף ה).